

วิธีทำให้ลูกรักการอ่าน

รศ.ดร.สมพงษ์ แปลงประสพโชค

ในสังคมปัจจุบันการอ่านมีความสำคัญมาก เพราะถือว่าเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในทุกด้าน PISA (Programme for International Student Assessment) ได้สร้างแบบทดสอบเพื่อประเมินการอ่านที่สามารถบ่งชี้สมรรถนะการอ่านด้านต่าง ๆ ของนักเรียน โดยให้ค่าคะแนนเฉลี่ยกลางของ OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) เป็น 500 คะแนน และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 100 คะแนน ปรากฏว่ามีนักเรียนประมาณ ร้อยละ 66 ของนักเรียนทั้งหมดจากทุกประเทศมีคะแนนอยู่ระหว่าง 400 ถึง 600 คะแนน

สำหรับประเทศไทยผลวิจัยนี้บอกให้ทราบว่านักเรียนไทยมีระดับความชำนาญในการอ่านไม่ดีพอได้คะแนนเฉลี่ย 417 คะแนน คาดว่าจะมีผลกระทบทำให้นักเรียนไม่สามารถใช้การอ่านเพื่อการเรียนรู้วิชาการด้านอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อเทียบกับประเทศในเอเชียบางประเทศ เช่น เกาหลี ญี่ปุ่น และฮ่องกง พบว่านักเรียนไทยยังอ่อนกว่ามาก นักเรียนไทยประมาณร้อยละ 0.5 ซึ่งก็คือ 5 ใน 1000 ที่มีสมรรถนะการอ่านระดับดีมาก มีร้อยละ 4.5 อยู่ในระดับดี มีร้อยละ 21.9 สูงกว่าระดับพื้นฐาน ร้อยละ 44.6 มีสมรรถนะการอ่านระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่าเด็กไทยยังไม่สามารถใช้ประโยชน์จากการอ่านในการศึกษาเล่าเรียนและใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงเพื่อเป็นประชาชนที่มีคุณภาพในสังคมอนาคตอีกทั้งอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบเสียโอกาส (สุนีย์ คล้ายนิลและคณะ, 2551 : 210 – 211)

ผลการวิจัยเปิดเผยให้ทราบว่า นักเรียนอายุ 15 ปีของไทยยังได้รับการเตรียมตัวไม่พอเพียงสำหรับการใช้ชีวิตเมื่อเปรียบเทียบกับประชาชนของชาติอื่น ๆ ทั้งนี้มีปัจจัยหลายอย่างที่เข้ามาเกี่ยวข้องและส่งอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตั้งแต่ปัจจัยด้านตัวนักเรียนเอง ด้านเศรษฐกิจและการลงทุนทางการศึกษาของชาติ ด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และที่สำคัญคือ เศรษฐกิจและสังคมของโรงเรียน ทรัพยากรการเรียน ซึ่งทุกตัวแปรเหล่านี้ โรงเรียนส่วนใหญ่ของประเทศไทยอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่า ยกเว้น โรงเรียนสาธิตเท่านั้นที่มีความพร้อม

ผลที่พบจากการวิจัยนี้น่าจะเป็นข้อมูลที่จะบอกพ่อแม่ผู้ปกครองและโรงเรียนให้ส่งเสริมการใช้เวลาอ่านหนังสือให้มาก แม้จะเป็นการอ่านเล่นเพื่อความบันเทิง และหนังสือที่อ่านก็ควรจะมีหลากหลายประเภท เพราะข้อมูลยืนยันว่าการอ่านสื่อที่หลากหลายช่วยเพิ่มความรู้และทักษะการอ่านได้ดีกว่าอ่านอยู่เรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงอย่างเดียว

ผู้ปกครองจะช่วยลูกรักการอ่านได้อย่างไร

PISA เสนอว่าครอบครัวสามารถช่วยให้นักเรียนมีผลการเรียนรู้ที่สูงขึ้นได้ กล่าวคือ

- 1) การส่งเสริมให้ลูกหลานมีนิสัยรักการอ่าน ให้ใช้เวลาในการอ่านให้มากที่สุด แม้จะเป็นการอ่านเพื่อความบันเทิง (อ่านเล่น) ก็ส่งผลดีต่อการทักษะการอ่าน และที่สำคัญคือการส่งเสริมให้อ่านสื่อหลาย ๆ ประเภท ไม่ใช่อ่านแต่หนังสือวิชาการอย่างเดียว และที่สำคัญพ่อแม่ควรอ่านให้เห็นเป็นตัวอย่างประจำเป็นการส่งเสริมที่ดีที่สุด
- 2) ความสัมพันธ์ในครอบครัว การพบปะสนทนา การกินอาหารมื้อหลักด้วยกัน การดูหนัง การฟังเพลงหรือทำกิจกรรมบันเทิงด้วยกัน ทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมด้วยกัน สามารถส่งผลทางบวกต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

กิจกรรมเสนอแนะช่วยให้ลูกรักการอ่าน

จากประสบการณ์ของผู้เขียนเห็นว่าทำอย่างไรเด็กจะติดหนังสือ การส่งเสริมการอ่านในเด็กโตน่าจะสายเกินไป ไม่ได้ผลเท่าที่ควร ช่วงเวลาก่อนที่นักเรียนจะมาเข้าโรงเรียนน่าจะเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุด ผู้ปกครองสามารถจะปลูกฝังให้ลูกรักการอ่านได้ ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ดังนี้

อายุ 0 – 2 ขวบ ควรให้ประสบการณ์ด้านการได้ยินเสียง

1. พูดคุยกับลูกบ่อย ๆ ขณะกินนม อาบน้ำ อุ้มเดินเล่น คุยกับลูกไปเรื่อย ๆ
2. ใช้เพลงกล่อมก่อนนอน เพลงที่มีท่วงทำนองช้า ๆ

อายุ 2 – 3 ขวบ

3. อ่านหนังสือให้ฟัง อ่านเป็นคำ ๆ เช่น มด นก ปลา แมว หมา ฯลฯ ควรมีตัวหนังสือตัวโต ๆ
4. การคุยกับลูกบ่อย ๆ เป็นประจำ
5. ฟังเพลงที่มีเนื้อหา เช่น เพลงมด เพลงเป็ด เพลงช้าง ฯลฯ
6. เล่นนิทานภาพให้ฟังเป็นประโยคสั้น ๆ ใครไปทำอะไร ที่ไหน
7. ฝึกสังเกตส่วนประกอบของภาพในนิทาน เช่น หู ตา จมูก ปาก ใบ ตัน ดอก ฯลฯ
8. ให้เล่นของเล่นที่มีการเคลื่อนไหว เช่น ตุ๊กตาเดินได้ รถ สอนให้รู้จักส่วนประกอบ เช่น ขาแขนผม ล้อรถ ฯลฯ
9. เล่นกีฬา เช่น โยนลูกบอลลงตะกร้า สอนวิธีบันทึกผลการลงตะกร้าแบบโบราณ คือ ใช้ก้อนหินเป็นตัวนับ เล่นลูกบอล เล่นลิงชิงบอล ก่อนเล่นสอนภาษาไปด้วย เช่น บอล ตะกร้า ห่วง ขวด ก้อนหิน
10. เวลารับประทานอาหาร แนะนำอุปกรณ์และอาหาร ซ้อน จาน ถ้วย ข้าว ขนม ส้ม แดงโม ฯลฯ ถ้าเขียนเป็นบัตรคำได้ยิ่งดี
11. เวลาอาบน้ำ แนะนำให้รู้จัก ขัน ถัง ก๊อก เขียนตัวหนังสือไว้ที่ขัน ถัง กะละมัง เห็นทุกวัน อาบน้ำทุกวัน พูดให้ฟังทุกวัน
12. เวลาจะนอน แนะนำ เปล หมอน ที่นอน ผ้าห่ม แนะนำตัวหนังสือเป็นบัตรคำไปด้วย
13. ดูวิดีโอ นิทาน คุราายการเรื่องราวเด็ก ๆ (ควรหลีกเลี่ยงละครอิฉาวิชา)

อายุ 3-5 ขวบ

14. เล่นขายของ แนะนำเงินทีละ 2-3 ชนิด เช่น เหรียญบาทห้าบาท และสิบบาท สร้างสถานการณ์ซื้อขายของ บทบาทสมมติผลัดกันเป็นคนซื้อคนขาย เช่น ขายขนม ขายผลไม้ ควรใช้ของจริง และถ้าเล่นตอนหิวๆ ก็ จะดี เล่นเสร็จก็ให้เงินซื้อขนมเป็นรางวัล
15. เล่นเกมลับสมองกับลูก เช่น
 - เกมต่อภาพชนิดเดียวกัน
 - เกมหาภาพเหมือน ซ่อนภาพต่าง ๆ
16. แต่งนิทาน โดยมีภาพประกอบ ผลัดกันเล่า แนะนำตัวอักษร และสระ หัดผสมคำ
17. ให้ของเล่นที่ใช้การออกแรงและสังเกตรูปทรงเรขาคณิต เช่น นำชิ้นส่วนใส่ลงในกล่อง
18. ให้เล่นของเล่นสร้างสรรค์ เช่น ต่อลูกเต๋าเป็นรูปต่างๆ ที่มีความหมาย
19. อ่านป้ายห้องน้ำ ป้ายบอกทาง สลากสินค้า ป้ายโฆษณาต่างๆ ให้ลูกฟัง และสังเกตตัวอักษร
20. เทียบสวนสัตว์ สวนสาธารณะ สังเกตป้ายบอกชื่อสัตว์ ฟังเสียงสัตว์ เขียนแบบท่าทางสัตว์ เขียนเสียงสัตว์

เด็กวัย 6-9 ขวบ

21. อ่านหนังสือนิทานร่วมกัน แม่อ่าน ลูกเล่า
22. ลูกอ่านให้แม่ฟัง สลับกันอ่าน
23. แต่ละเดือนพาไปร้านหนังสือ ให้เงินซื้อหนังสือโดยเด็กเลือกซื้อเองตามงบประมาณที่กำหนด
24. หาโอกาสพาไปงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ
25. เวลาไปเที่ยวให้ลูกหยิบหนังสืออ่านเล่นติดตัวไปทุกครั้ง อ่านเมื่อว่าง

กิจกรรมเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

ผู้เขียนเห็นว่า การส่งเสริมรักการอ่านควรเริ่มที่ชั้นอนุบาล โดยทำกิจกรรมดังนี้

ระดับอนุบาล

1. ครูอ่านนิทาน ให้เด็กอนุบาลฟังเป็นประจำวันละหลายครั้ง
นิทานที่มีภาพเยอะ ๆ ตัวหนังสือน้อย ๆ ถ้าตัวหนังสือมากให้ใช้วิธีเล่า
โดยคัดสรรนิทานคุณธรรม นิทานอีสป การ์ตูนวิทยาศาสตร์ การ์ตูนคณิตศาสตร์
2. ให้นักเรียนช่วยกันเล่านิทานจากภาพ
3. ค้นหาตัวอักษรจากภาพ หัดสะกดคำง่ายๆ จากภาษาในภาพ
4. ฟังการอ่านจากเนื้อเพลง คาราโอเกะ
5. หานิทาน การ์ตูน ใหม่ ๆ มาไว้ในห้องเรียนเป็นระยะ ๆ

ระดับ ป1-3

1. อ่านนิทาน หรือการ์ตูนวิชาการ ก่อนนอนคนละเรื่อง
2. จับคู่เล่านิทานให้เพื่อนที่โรงเรียนฟังคนละเรื่องทุกวัน
3. อ่านนิทานให้น้องอนุบาลฟังคนละ 1 เรื่อง ต่อสัปดาห์
4. อ่านโจทย์คณิตศาสตร์แล้ววาดภาพประกอบวันละข้อ
5. อ่านป้ายโฆษณาหรือ อ่านสลากสินค้าวันละ 1 รายการ แล้วมาจับคู่เล่าให้เพื่อนฟัง

ระดับ ป.4-6

1. แต่ละคนอ่านข่าววันละ 2 หัวข้อ ข่าวดี ข่าวไม่ดี
2. จับคู่เล่าข่าวทุกวัน วิเคราะห์ออกความเห็น
3. อ่านสารคดี บทความ สัปดาห์ละเรื่อง เขียนสรุปย่อ ออกความเห็น

หนังสืออ้างอิง

สุนีย์ คล้ายนิล ปรีชาญ เดชศรี และอัมพลิกา ประโมจน์ย์. (2551). ความรู้และสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์สำหรับโลก
วันพรุ่งนี้. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.